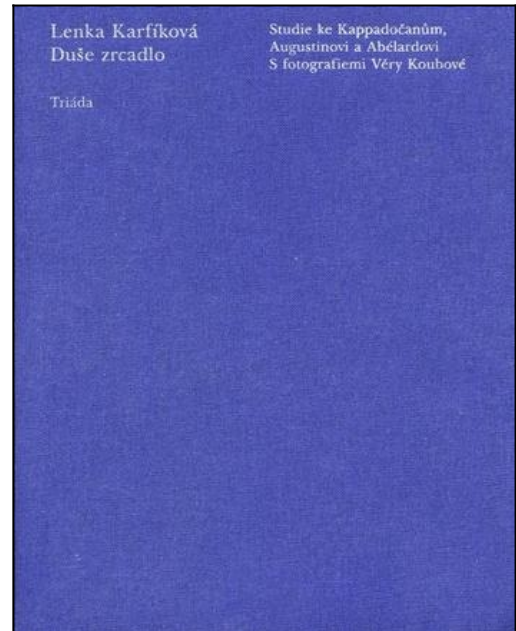

RECENZE knihy - A omyla si oči v mléce...

V záplavě domácí i překladové literatury se čas od času objeví skvost. V náboženské oblasti je to ještě zřetelnější. Když se vedle brožurek a návodů na cokoli zjeví precizní filosoficko-teologická studie psaná civilním, živým, současným jazykem, působí to zkrátka docela (ne)obyčejnou radost.

Filosofka a teoložka Lenka Karfíková, známá svými patristickými pracemi, vydala na sklonku loňského roku v nakladatelství Triáda *Studie ke Kappadočanům, Augustinovi a Abélardovi* s působivými černobílými fotografiemi Věry Koubové. Temně modré plátno desek, které pro knihu vybral typograf Michal Rydval, ji činí nepřehlédnutelnou. S takovou knihou budete napořád zacházet jako s bytostí. Nový titul Lenky Karfíkové, zabývající se úvahami sv. Řehoře z Nyssy, sv. Basila z Caesareje, sv. Augustina, Petra Abélarda a mnoha jiných, je čtením, které by vás mohlo potěšit a posunout dál. Filosofie obou Kappadočanů a svatého Augustina je srostlá s každodenním životem, z něhož si vypůjčuje mnohé obrazy, formy a příměry.

Lenka Karfíková zaměřila tentokrát svoji pozornost na tato témata. Na duši jako zrcadlo v kázáních na Velepiseň Řehoře z Nyssy. Na otázku vlastních jmen v kappadocké polemice proti Eunomiovi. Na Řehořovo pojetí Boha jako Otce a Nezrozeného. Na metaforu tří lidí (a tří bohů) a proslulou zlatou metaforu v díle sv. Řehoře a Augustina. Na řád a pořádek v Augustinově dialogu *De ordine*, jenž se odehrává mezi ním, jeho přáteli a náročně se tázajícím Licentiem. Na tři fenomenální pojmy biskupa z Hippo, které zaměstnávají teology řadu staletí: *providentia* (prozřetelnost), *praescientia* (předzvědění) a *praedestinatio* (předurčení). A konečně na Abélardův výklad Porfyriova Úvodu k Aristotelovým Kategorickým - Isagoge, týkající se jednotliviny čili individua.

Některé z témat, např. Augustinovy myšlenky o predestinaci či předzvědění, zná čtenář jak z předchozích autorčiných studií, tak z prací systematického teologa Ctirada Václava Pospíšila a českobudějovické teoložky a pedagožky Kateřiny Brichcínové, která se s otázkou augustinovské predestinace, traktované v díle teologa Vladimíra Boublíka, vyrovnávala ve své disertační práci. Další, dosud méně známé motivy z přemýšlení pražské filosofky, budou nejen pro čtenáře křesťanského vyznání inspirující. Setkává se s nimi totiž v četbě biblických textů i při svém vlastním samostudiu. Zde nalezne ke své cestě další potřebné směrovky.

Napadlo vás někdy, pokud alespoň trochu odstíníte své znalosti z biologie či lékařství, jakým způsobem se obraz toho, co vidíme, dostává do lidské duše? Co takhle otiskem viděného „na čistou část panenky“, tak jako se „forma viděného obtiskuje“ v zrcadle? Přemýšleli jste někdy, tak jako sv. Řehoř, na podkladě četby *Písně písní* o duši jako nevěstě, která „odkládá vše nepotřebné a kráší se pro svatební spojení s ženichem“? A zaujal vás někdy podivuhodný verš z *Písně 5,12*, v němž si nevěsta „omyla oči v mléce“? Proč to asi udělala? ptáte se. Autorka vám představí Řehořovu (a také Plutarchovu) ideu ověřenou pozorováním, že „mléko je jediná tekutina, v níž se předměty neodrážejí“, a tak se „v očích nevěsty zračí jen „to, co vsutku jest“. Není to krásné?

Jistě jste ve svých úvahách a modlitbách narazili na pojem Svaté Trojice - Trinitas a jejich vnitrobožských vztahů. Řehoř (a Basil) se zamýšlí nad osobou Otce a jeho vztahem k Synu a také nad tím, lze-li položit rovnítko mezi pojmenováními (tituly) Otec a Nezrozený. Na několika Řehořových postupech, které Lenka Karfíková komentuje, uvidíte, jak jednoduchá a zároveň složitá je podstata vnitrobožských relací a jak jsou *lidské metafory*, tzn. jazykové výpovědi o Bohu, omezené a v neustálém napětí. Řehořovo chápání božských osob a jejich titulů je, a to i vedle odlišného Eunomiova pojetí, dodnes fascinující a nosné.

Ve vyprávění o tzv. *zlaté metafoře* u Řehoře a Augustina vám kromě logiky pomůže i obrazotvornost. V obraze zlata, tedy něčeho nepočitatelného („to zlato“ oproti „těm“ mincím raženým ze zlata) je patrné, že chybějící plurál (neříkáme „ta zlata“) nám umožní hlouběji uvažovat o božské přirozenosti i o jednotlivých hypostazích Trojice. Řehoř i Augustin, kteří o dané věci smýšlejí podobně, ale s určitými odlišnostmi, ukazují, jak důležité bylo už pro velké teology starověku nalézt smysluplné obrazy a přirovnání, kterými by vysvětlili, lépe řečeno osvětlili, trojiční schéma tak, jak o něm čteme v biblických textech.

Augustinův čtivý dialog *De ordine* vás v autorčině exegezi přivede k reflexi toho, co pro vás osobně znamená řád a pořádek (ordo). Spravuje se podle pořádku a řádu sám Bůh, anebo „jen“ lidé a věci, ať dobré, nebo zlé? „Vyvěrá pořádek z Boha? Je s Bohem, miluje ho Bůh?“ Je řád tím, co člověka vede k Bohu a lze vůbec „řád světa“ rozumově nahlédnout? Zdá se, že Augustin měl oproti svému příteli v diskusi Licentiovi o pořádku jasné mínění. „Pořádek je to, co nás dovede k Bohu, budeme-li jej v životě zachovávat (si tenuerimus in vita), a nebudeme-li jej v životě zachovávat, k Bohu nedojdeme.“ Zachovávaní řádu v běžných životních situacích se tak jeví jako nezbytná podmínka lidského setkání s Bohem. Dozvíte-li se nadto o Augustinově představě, že Bůh „je lépe poznán nevědětím“, připomenete si své vlastní prožitky, v nichž jste se potkali s tím, kdo se stal Pánem a pramenem vašeho života.

Závěrečná kapitola o pojetí jednotlivin u středověkého filosofa a teologa Petra Abélarda pak zaujme ty z vás, kteří se při svém historickém, filosofickém a teologickém bádání zabývají otázkou *univerzálií*. Bohatě komentovaný výklad přední české filosofky nepochybně potěší všechny, kdo nahlédli např. do úžasné Abélardovy korespondence, Augustinových Vyznání a Soliloquií či Řehořovy Katechetické řeči. Kniha Lenky Karfíkové, jež je dalším střípkem do mozaiky lidského thesauru vědění, jen tak nezestárne. Nahlíží totiž do věcí a vztahů, které jsou věčné. Patří mezi ně i filosofie, teologie a v díle Věry Koubové také obraz, světlo a stín.

Zdroj: christnet.eu

Autor: Zdeněk A. Eminger